

Антагонізм, який може загостритись між викладачем та групою, сприяє усвідомленню різниці “Я” і “Ти”, а тому не є бажаним і у разі виникнення повинен конструктивно усуватись. В жодному разі викладач не повинен переводити дискусію з предмета спору на особистість студента.

Із посиленням орієнтації на цінності Західної Європи та США, поняття колективізму набуло дещо негативного емоційного забарвлення. ЗМІ підсилюють цю різницю, викривлюють інформацію, свідомо чи несвідомо маніпулюють свідомістю людей. Відтак, спостерігається тенденція до наслідування не так істинних, як змальованих ЗМІ уже згаданих цінностей з нахилом до індивідуалізації. Це, в свою чергу, схиляє студентів усвідомлювати радше свою відмінність та нерівність, ніж спільність. За таких обставин відокремлення набуває загальнодержавної проблеми. В термінах Е. Фромма це “свобода від”, а не “свобода до”. На макрорівні постають проблеми самоідентифікації, самотності нації, збереження традиції, культури, мистецтва. Якщо на мікрорівні це самотність, тривожність, спроба самогубства як крайній варіант “негативної свободи”, то на “великому екрані” – це потенційна загроза самознищення як етносу, нації або навіть людства. Перша та Друга світові війни можуть бути прикладом того, як розвиток інтелектуального потенціалу, амбіцій, індивідуалізації, розвитку свого “Я” породжує в окремих лідерів механізми психічного захисту, а саме: садистичне прагнення до підкорення інших, потяг до насилля, жорстокості та руйнування. У кращому випадку внаслідок відриву від групи психологічний захист виливається у конформізм та намагання бути “як усі”.

Якщо у суспільстві простежується майнова нерівність, то у студентській групі – нерівність з інтелектуальним потенціалом, носії якого досить часто докладають непомірних зусиль, необхідних для розвитку IQ. Насправді ж, для самореалізації більше значення має емоційний інтелект. Окрім того, в статті вже згадувалось про те, що теперішній емоційний розвиток значно відстає від інтелектуальної зрілості. Отже, група безперечно позитивно впливає на розвиток емоційного інтелекту студента, тому повне відчуження від неї (втеча від свободи) матиме негативні наслідки. Якщо індивід може підвищити свій IQ самостійно, то емоційний інтелект без зв'язків з соціумом йому не вдасться підвищити. Невгамовна жага влади і слави хоча і присутня в більшій чи меншій мірі в кожному, однак, на думку Е. Фромма, вона загрожує нормальному існуванню людини.

Підсумовуючи вищезазначене, слід наголосити на тому, що єдиний конструктивний спосіб розвитку ідентичності без загрози втрати соціальних зв'язків з групою – це спонтанна активність, яка виражається у любові, праці та творчості. Тільки за умови розвитку особистості можливий рух “до свободи”, а не “від свободи”. Тому навчальний процес повинен сприяти розвитку емоційного інтелекту та особистості студента в групі, а не індивіда поза групою.

Викладені у статті твердження базуються на основі річного спостереження за студентами першого, другого та п'ятого курсів, а також підкріплюються дослідженнями Е. Фромма. Саме в подальшому висвітленні та експериментальному підтвердженні (або спростуванні) висунутих тверджень можуть полягати перспективи подальших теоретичних та емпіричних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйов А. М. Психологія перфекціонізму / А.М. Воробйов // Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 43. – Рівне: РДГУ, 2010. – С.9-11.
2. Лузан П.Г. Студентська група дієздатна тільки тоді, коли вона згуртована і безконфліктна / П.Г.Лузан, Л.М. Жалдак // Педагогіка толерантності. - №2. – 1999. – С.53-56.
3. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм. – Минск: Харвест, 2003. – 384 с. – (Философия. Психология.)
4. Cartwright, D. and Zander, A. (1968). Group Dynamics: Research and Theory (3rd ed.). New York: Harper & Row. – P. 94-95.
5. http://www.psihoterapevt.od.ua/articles/terapevticheskie/fromm_erich.html

***Резюме.** Стаття посвячена освітленню важности групи для формування личности студента. Анализ проблемы осуществлен через призму научных взглядов Э. Фромма.*

***Ключевые слова:** свобода, одиночество, группа, индивидуальность, механизмы психологической защиты.*

***Summary.** The article is devoted to highlighting the group impact on student's personality development. Problem analysis is based on scientific views of E. Fromm.*

УДК 159.942

О.Д. ГЛАВІНСЬКА, В.О. САВУЛЯК

ЕМПАТІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

***Резюме.** Зміст статті сприяє розширенню та уточненню психологічних уявлень щодо розвитку емпатії у процесі спілкування та її впливу на ефективність педагогічного спілкування.*

***Ключові слова:** форми емпатії, ідентифікація, децентрація, комунікативна майстерність педагога, стилі педагогічного спілкування.*

Постановка проблеми. Останнім часом у психологічній науці спостерігається посилення уваги до методологічних, теоретичних, експериментальних та прикладних проблем психології спілкування. Причина цього інтересу до всієї сукупності проблем, які виникають перед наукою під час вивчення спілкування зрозуміла. Без наукового висвітлення феноменології, закономірностей і механізмів багатовимірного поліфункціонального процесу, яким є спілкування, неможливо створити загальну теорію формування психіки людини і розвитку її особистості. Без такого висвітлення неможливо сконструювати науково-обумовлений методичний інструментарій для практичної роботи з людьми у сфері навчання і виховання, виробничої праці, відпочинку.

Мета повідомлення – проаналізувати теоретичні та емпіричні питання розвитку емпатії як професійно знічної риси.

Людина живе і розвивається в суспільстві, в оточенні груп людей. Під впливом інших ми можемо змінювати свою поведінку і свої думки, переживати будь-які почуття в результаті взаємодії з іншими. Але все це відбувається завдяки тому, що обмінюючись інформацією і переживаннями з іншими, кожен з нас так чи інакше бере участь у спілкуванні. Спілкування

є основним джерелом виникнення таких явищ, як сприйняття і розуміння людьми одне одного, спільної діяльності і міжособистісних відносин.

Іноді ми не зважаємо на власний стиль, засоби та стратегії спілкування. Якщо ж говорити про комунікативну майстерність в контексті спілкування, можна сказати, що це дуже потужна категорія, наповнена філософським та психологічним змістом.

Очевидно, що ефективне спілкування, як і ефективна спільна діяльність людей і міжособистісні відносини неможливі без правильного сприйняття, оцінки, взаєморозуміння партнерів. Ці вищезазначені механізми відносяться до перцептивної сторони спілкування, або якщо говорити ширше, до соціальної перцепції. Вченими в соціальній перцепції виділено ряд універсальних психологічних механізмів, які пояснюють те, як відбувається процес оцінки іншої людини на основі сприйняття її зовнішніх особливостей. До таких психологічних механізмів відносять такі механізми як ідентифікація, рефлексія, емпатія.

Дослідження емпатії є актуальним, оскільки вона є важливою умовою ефективного спілкування, взаємодії, спільної діяльності людей. Крім того, емпатія, як якість особистості, є важливою для багатьох видів професійної діяльності, особливо педагогічної.

Згідно з соціальним замовленням сучасне суспільство перед системою вищої педагогічної освіти ставить завдання професійної підготовки вчителів високої кваліфікації. Адже нова українська школа повинна забезпечити всебічний розвиток людини як особистості - найвищої цінності суспільства. У наш час спостерігається дефіцит особистісних рис і якостей педагога, необхідних для організації ефективної діяльності виховання учнів, не говорячи вже про формування їхньої особистості. Важливе значення має саме психологічна підготовка, зокрема комунікативна, адже педагогічна праця належить до соціального типу професій, основою яких є спілкування, а одним із аспектів спілкування, значущим в педагогічному процесі, є емпатія.

Емпатія – одне з тих явищ, уявлення про які виникло досить недавно внаслідок розвитку знання про психіку людини. Хоча з цим поняттям зустрічався, напевне, кожен психолог – введене воно було лише на початку ХХ ст. Е. Тітченером для позначення почуття, близького за змістом до симпатії. Вивчення феномену емпатії обумовило появу кількох основних підходів у трактуванні і визначенні природи емпатії, які існують у сучасній психології. Емпатія передбачає можливість зрозуміти почуття співрозмовника, жити його почуттями, співпереживати йому. Ця здатність найбільш «невловима» для аналізу, але очевидна для всіх людей, що спілкуються. Здатність до емпатії розвивається в людей, які самі достатньо пережили і багато відчули. [9, 56]. Найтиповішими формами емпатії є співпереживання і співчуття. Співпереживання передбачає переживання індивідом тих самих почуттів, які відчуває інший, але це переживання звернене на себе. Індивід переживає або те, що може статися з ним у майбутньому, або те, що вже пережив у минулому. Співчуття - це переживання негараздів іншого безвідносно до власного стану [7; 785].

Адлер розглядає емпатію як одну з креативних функцій особистості: «Емпатія починається, коли одна людина розмовляє з іншою. Неможливо зрозуміти когось іншого, якщо неможливо при цьому ідентифікуватись з ним». [1; 79].

Механізм емпатії в певних рисах подібний до механізму ідентифікації: вміння поставити себе на місце іншого, поглянути на речі його очима. Проте, «поглянути на речі чиймись очима» не обов'язково означає ототожнити себе з цією людиною. Якщо людина ототожнює себе з іншою людиною, це означає, що вона буде свою поведінку так, як буде її цей інший. Коли ж людина виявляє до нього емпатію, вона просто бере до уваги лінію його поведінки, але свою власну поведінку може будувати зовсім інакше. В обох випадках враховується поведінка іншої людини, але результат спільних дій буде різним: одна справа зрозуміти партнера по спілкуванню, ставши на його позицію, діючи відповідно до неї; інша – зрозуміти його, врахувати його точку зору, навіть співчувати йому, але діяти по-своєму.

Провідну роль у здійсненні емпатії відіграє підсвідомість. Внаслідок цього вона може відбуватися навіть тоді, коли людина й не підозрює про те. Емпатія являє собою відображення світу на емоційному рівні. Якщо мають місце емоції, то це означає, що задіяні життєві потреби. Тому суб'єкт впливу шляхом емпатії, на відміну від суб'єкта імперативного або маніпулятивного впливу, завжди реалізує в ньому свої життєві потреби. І це не лише абстрактне судження, але й доведений життям факт. На думку А.А.Бодалева, як феномен особистісного контакту емпатія безпосередньо регулює взаємовідносини людей і визначає моральні якості людини. В процесі емпатійної взаємодії формується система цінностей, яка в подальшому визначає поведінку особистості стосовно інших людей [2; 205].

Вираженість емпатії і її форма (співчуття, співпереживання) залежать як від природних особливостей особистості, наприклад, темпераменту, загальної чутливості, так і від умов виховання, життєдіяльності людини, її емоційного досвіду. Емпатія виникає і формується у взаємодії, спілкуванні. В основі цього процесу лежить механізм усвідомленої чи неусвідомленої ідентифікації.

Розвинута у людини емпатія – ключовий фактор успіху в усіх видах діяльності, і, перш за все, в навчанні і вихованні. Тому емпатія розглядається як професійно важлива якість педагога. Як відмічав В.А. Сухомлинський, «вчителю слід починати з елементарного, але разом з тим і найскладнішого – з формування здатності відчувати душевний стан іншої людини, вміти ставити на місце іншого в різних ситуаціях». Емпатія сприяє збалансованості міжособистісних стосунків. Вона робить поведінку людини соціально обумовленою. Але така емоційна форма пізнання іншої людини, як емпатія, нерідко недостатньо представлена в структурі особистості педагога. Причому найбільш слабо проявляється та форма емпатії, яка направлена від дорослого до дитини, тобто, яку можна назвати між віковою. В той же час, саме даний компонент мислення обумовлює потрібний рівень вирішення педагогічних проблем, які вимагають орієнтації в психології дитини, розуміння її особистості. Вчителі з нерозвиненою емпатією часто допускають педагогічну безтактність, звертаються до невинуватих покараних. Вони не здатні стати на місце дитини, орієнтуватися в світі значимих для неї переживань, прийняти її оцінки як свої власні, а отже, не розуміють її [5; 373].

Структура рефлексивних здібностей складна і містить не лише виявлення системи провідних цілей і мотивів поведінки і розпізнавання на основі аналізу вчинку учня, його особистості, але і подолання негативних стереотипів і установок при розпізнаванні особистості учня, проникнення в приховані резерви його розвитку, передбачення поведінки і діяльності дітей в певних життєвих ситуаціях і спрямування подальшого розвитку кожного з них.

За перцептивними здібностями вчителів можна поділити на два типи. Перший з них надає перевагу складній диференціації у розумінні учнів. Високий рівень ідентифікації без стереотипності оцінок учнів і себе, вираженість як конкретної педагогічної емпатії на уроці, так і загальних емпатійних тенденцій.

Другий тип характеризується складною інтегрованістю в розумінні учнів, низьким рівнем ідентифікації, пов'язаним із стереотипністю оцінок себе і учнів, як носіїв ролей «учитель» і «учень», проявом лише загальних емпатійних тенденцій.

Чільне місце в умінні зрозуміти дітей займає позитивна професійно-педагогічна спрямованість діяльності вчителя. Якщо вчитель задоволений своєю професією – він відчуває потребу у спілкуванні з дітьми, краще пізнає їх внутрішній світ і застосовує отримані знання в роботі з ними. Педагогічну функцію комунікацій можна розглянути як різновид управлінської. Остання ж підпорядковує собі інформативну, емотивну та фактичну функції. Водночас зазначимо, що характерним для педагогічного управління є досягнення мети не тільки завдяки адміністративному чи психологічному тиску, через вказівки, накази, прохання, а й за допомогою виховання в душі певних ідей, тлумачення інформації, узгодження позиції, переконання, а також застосування прийомів навіювання, сприяння наслідуванню, через співпереживання, контактування на прийнятному для партнерів рівні, встановлення особистісних зв'язків (у тому числі симпатії, приязні). Адже підтримку дитини вчителем виражає, підкреслюючи її здібності і можливості – її позитивні сторони. Контакти очей, лагідна посмішка, хитання головою в сукупності зі схваленням того, що робить дитина, повідомляє учневі, що вчитель вірить в його сили та здібності і буде підтримувати його навіть тоді, коли дитина не досягає успіху [8; 18].

У підготовці до уроку важливого значення, з позиції його ефективності, набуває те, що називають «налаштованістю на урок», або психологічною самоорганізацією вчителя.

Стан, який виникає внаслідок правильної психологічної самоорганізації вчителя, містить декілька компонентів:

1. Позитивне ставлення до дітей узагалі, відчуття задоволення від роботи з дітьми.

2. Психологічна готовність вчителя працювати з дітьми певного віку. Для цього: по-перше, необхідно знати вікові психологічні особливості учнів; по-друге, що надзвичайно ефективно – не тільки знати, а й відчувати, зрозуміти проблеми дітей як свої, бути емпатійним. Педагог із розвинутою емпатією безпроблемно контактує з дітьми, ефективно організовує навчальну діяльність, користується повагою та любов'ю дітей. І навпаки: невміння вчителя сприймати й зрозуміти порух дитячої душі неминуче призводить до відчуження, проблем у навчальному процесі, конфліктів із негативними наслідками, у тому числі й погіршення здоров'я вчителя, передчасного психічного і фізичного старіння.

Розвитку педагогічної емпатії, безумовно, сприяє позитивне ставлення до дітей, увага до них, але для того, щоби прислухатись і зрозуміти, потрібно вміти увести себе на місце учня. Психологи радять перед спілкуванням з класом певного віку протягом 10-15 хвилин виконувати такі вправи: цілеспрямовано згадувати найважливіші моменти зі свого шкільного життя: мрії, хвилювання, провідні потреби, найяскравіші моменти взаємодії з ровесниками та вчителями. Регулярне виконання такої вправи значно сприяє розвитку педагогічної емпатії.

3. Психологічна готовність учителя до спілкування і співпраці з певним класом. Для цього учитель повинен: по-перше, уміти бачити в певному класі «психологічну індивідуальність», своєрідну особистість, по-друге, знати індивідуальні психологічні особливості учнів цього класу - тих, хто здатен створити проблеми, і тих, хто потребує психолого-педагогічної підтримки, зрозуміти безмежність дитини.

4. Психологічний співнастрій учителя з метою уроку, готовність до емоційної включеності в діяльність, зацікавленість у дослідженні поставлених цілей, впевненість у собі та в учнях.

Окремо потрібно виразити етичну готовність учителя, яка виявляється, насамперед, у його тактовності. Тактовність учителя можна визначити як єдність позитивного морального ставлення до учнів і педагогічно завершеної форми спілкування з ними [6; 40].

Від самого початку уроку, в основному в процесі цілепокладання і мотивації до вивчення певного матеріалу вчитель формує в учнів установку на урок. За виникнення позитивної установки учень швидко включається до навчальної діяльності, як правило, має в ній успіх. Байдужість до уроку, відчуженість – це негативна за своє педагогічно сутністю установка. Інші дистанціюються від спілкування та взаємодії з учителем, навчальна діяльність триває в'яло.

Існує кілька прийомів, за допомогою яких учитель може сформувати в учнів позитивну установку на урок.

Одним із таких прийомів є проєкція на дітей позитивної установки, емоційного включення вчителя, зацікавленості результатом, упевненості в собі та дітях, передбачення успіху. Усі ці психічні переживання і стани вчителя, які складають його установку, оформляються словесно, мімікою, жестами, емоційним забарвленням мовлення. Можна сказати, що це установка симпатії.

Слід зазначити, що конструктивність педагогічного впливу, тобто такого, що сприяє психічному здоров'ю, розвитку та актуалізації особистості дитини, залежить від рівня особистісної децентрації та індивідуалізації педагога, тобто подолання ним егоцентричних і конформістських настанов.

Особистісна децентрація є процесом і результатом зміщення центру прагнень людини з власного еґо на інших людей і універсальні цінності. Лише де центрована людина здатна до емпатійного діалогу. Людина, що не подолала еґоцентричних тенденцій, схильна будувати стосунки з людьми на нерівноправній ієрархічній основі (вищий – нижчий).

Численні дослідження свідчать, що в чоловіків-педагогів порівняно з жінками:

- нижчі показники емпатійних і авторитарних тенденцій;
- вищі показники буттєвих цінностей, автосимпатії, автентичності у спілкуванні;
- більш виражені настанови на компроміс.

Отже, згідно з цими даними, жінки-педагоги, можливо, більш емпатійні й альтруїстично орієнтовані, ніж чоловіки.

Для педагогів імовірними є чотири різні стилі спілкування з учнями. Ці стилі відрізняються ступенем рівноправності стосунків, а також мірою виявлення учителем підтримки, самостійності та ініціативи учня. Ці стилі означено як: функціонально обмежувачий, функціонально індивідуалізуючий, емпатійно обмежувачий і емпатійно індивідуалізуючий.

Функціонально обмежувачий стиль спілкування з учнями імовірний для педагогів, які формують свою взаємодію з учнем на нерівноправній основі з тенденцією до дрібної регламентації, яка не дає простору для його самостійності, вони не цінують автентичних проявів дитини, не підтримують спроб самовираження. Учні, які прагнуть самовиявитися, перебувають у більш-менш явній конфронтації з педагогом, зазнають утисків від нього та від конформної більшості. Учні, які інтуїтивно прагнуть до емпатійних міжособистісних стосунків, також виходять за межі розуміння педагога, стають об'єктом недоброчливого уваги.

Вчителі з функціонально індивідуалізуючим стилем спілкування будують взаємодію з учнями на основі нерівноправної залежності, але ця залежність не характеризується дрібною регламентацією, дає досить простору учням для самостійності й самовиявлення. Педагоги пишаються досягненнями деяких учнів, підтримують їхнє прагнення успіху,

заохочують їхню самостійність і це сприяє індивідуалізації учнів. Але психологічна атмосфера в класі незатишна, просякнута суперництвом, боротьбою за статус, прагненням вивиситися за рахунок інших.

При емпатійно обмежуючому стилі спілкування учитель перебуває у тісних емпатійних зв'язках з більшістю учнів, що сприяє подоланню егоцентричних і групоцентричних тенденцій, формуванню альтруїстичної мотивації, але гальмує розвиток самостійності, індивідуалізацію учнів. Педагог схильний уникати контракції навіть там, де вона потрібна, виявляє в спілкуванні зі свавільним учнем зайву м'якість і поступливість, потураючи його руйнівній активності.

Отже, за такого стилю спілкування клас ділиться на більшість, яка гуртується навколо вчителя й меншість, що перебуває поза сферою емпатійних зв'язків з учителем. Перші розвиваються в напрям децентрації, залишаючись его- або групоцентрично спрямованими. Розвиток окремих учнів відбувається більш-менш гармонійно, оскільки психологічна атмосфера в класі, хоча і не оптимальна, але сприятливіша й толерантніша, ніж у вчителів функціональних стилів спілкування.

Вчителі з емпатійно-індивідуалізуючим стилем спілкування мають такі зв'язки з учнями, які їх не обмежують: не заважають самостійності, дають достатньо простору для експериментування й помилок. Учитель, контролюючи певні межі цього простору, свідомо відмовляється від контролю учнів у цих рамках, що сприяє формуванню незалежної поведінки, автоматизації, індивідуалізації. Учень має можливість вільно самовиражатися, але не за рахунок іншого учня або самого педагога. Тобто, учень має змогу бути дисидентом, а іноді лідером не тільки щодо інших учнів, але й щодо педагога. Емпатійне спілкування з таким учителем сприятиме подоланню учнями его- і групоцентричних тенденцій, формуванню альтруїстичної мотивації й загальнолюдських цінностей. Створення простору для самовиявлення, підтримка самостійності учнів сприяє їхній індивідуалізації [3; 117].

Висновки. Зазначене свідчить про необхідність упровадження спеціальних форм навчальної роботи, котрі сприяли б інтенсивному розвитку соціально-перцептивних механізмів майбутніх педагогів, вдосконаленню їх здатності до ідентифікації та емпатії. Таким видом учбової діяльності є участь в активному соціально-психологічному навчанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Г.С. Практическая психология / Г.С. Абрамова. Издание третье, стереотипное.- Етеринбург: «Деловая книга», 1998.- 368с.
2. Бодалев А.А. Психология общения / А.А. Бодалев. Избранные труды.- 3е изд., перераб. и доп.- М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЕК», 2002.- 320с.
3. Завгородня О.В. З досвіду вивчення особистісних характеристик педагогів/ О.В. Завгородня, Л.О. Курганська // Педагогіка і психологія №1, 2002.
4. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов.- К.: Издательство „Льбидь” при ун-те Киев, 1990.- 192 с.
5. Рогов Е.И. Личность учителя: теория и практика / Е.И. Рогов. Издательство Феникс Ростов-на-Дону, 1996.- 512 с.
6. Романенко Ю. Психологічне саморегулювання вчителя/ Ю. Романенко // Психолог № 28.- 2004.
7. Словарь практического психолога/ Сост. С.Ю. Головин.- Минск: Харвест, 1997.- 230с.
8. Цимбалюк І.М. Підвищення професійної кваліфікації: Психологія педагогічної праці / І.М. Цимбалюк: Навчально-методичний посібник–2-ге видання.- К.: ВД „Професіонал”, 2004.- 150 с.
9. Чуфаровский Ю.В. Психология общения в становлении и формировании личности / Ю.В. Чуфаровский.- М.: Издательство ”МЗ-Пресс”, Издатель Воробьев А.В., 2002.- 232 с.

Резюме. Содержание статьи способствует расширению и уточнению психологических механизмов развития эмпатии в процессе общения и их влияния на эффективность педагогического общения.

Ключевые слова эмпатия, идентификация, децентрация

Summary. The table of contents of the article assists expansion and clarification of psychological presentations in relation to development of empathy in the process of communication and her influence on efficiency of pedagogical communication.

УДК: 378:37.013.3

М. С. ГОЛОВАНЬ

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Резюме. У статті висвітлені особливості компетентісного підходу до вищої професійної освіти, проаналізовані означення понять “компетенція” та “компетентність”.

Ключові слова: компетентісний підхід, компетенція, компетентність.

Постановка проблеми. Провідна ідея сучасної освіти виражена у спробі привести у відповідність професійну освіту й потреби ринку праці, пов'язати результати освіти з очікуваними результатами розвитку особистості студента. На розв'язання цих завдань спрямований компетентісний підхід.

Впровадження компетентісного підходу в освіту обумовлює необхідність перегляду змісту освіти, подолання у ньому традиційних когнітивних орієнтацій, надання йому діяльнісного характеру, насичення професійно орієнтованими ситуаціями, що відповідають сучасному рівню розвитку науки, техніки та соціального життя. У процесі навчання мають бути створені умови для вибору студентами індивідуальних освітніх траєкторій, що, в свою чергу, сприяє реалізації принципу варіативності освіти та виробленню у студентів позитивної мотивації до навчання.

Використання компетентісного підходу посилить ефективність навчання за рахунок діяльнісної сутності навчання, акцентуванні уваги на способах і характерові дій, укріплення взаємозв'язку між мотиваційною і ціннісно-орієнтаційною характеристикою особистості.

Компетентісний підхід означає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважною трансляцією знань, формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, що означають